JURNALISMUL DE MEDIU, DE LA SOCIAL LA ECOLOGIC

ENVIRONMENTAL JOURNALISM FROM SOCIAL TO ECOLOGICAL

CZU: 659.3:502.3 **https://doi.org/10.59295/spd2024s.07**

Andrei DUMBRĂVEANU,
ORCID: A. 0000-0003- 4427-7119
e-mail: dumbraveanu.andrei@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *Environmental journalism is a media field that, for several decades, has been looking for followers in the professional guild, but also in the public space. Carrying out journalistic investigations on ecological topics requires extensive knowledge from several fields of natural sciences: biology, genetics, and ecology, but also from the fields of social and human sciences. Not every journalist in the digital age, where on-the-go documentation becomes a model, dares to link his/her activity to environmental investigations, which, in addition to requiring permanent field trips, require deep knowledge in a trans-disciplinary spectrum and permanent communication with experts from various fields of science. These considerations explain the small number of journalists practicing media investigations on ecological topics. In the guild hierarchy, they are in prestigious places, this ensuring the recognition and trust not only of the general public, but also of scientists. Environmental investigative journalism and sociological research share more than just the "investigation" term. In what follows we will see that the methods and procedures applied in sociological research can also be used in ecological media investigations.*

Keywords: *ecology, journalism, investigations, sociology, principles, methods.*

INTRODUCERE

Jurnalismul de mediu este un domeniu media, care, de mai multe decenii, caută adepți în breasla profesională, dar și în spațiul public. Astăzi nu-s la modă problemele naturii, ale epuizării resurselor primare și nici schimbările climatice nu ne interesează în profunzimea lor. Deși reacționăm la moment, ne obișnuim cu secete și zile toride, cu inundații, alunecări de teren și surpări de drumuri și case, cu ploi torențiale însoțite de grindină cât oul de rață. Calamitățile naturale ne fură încet: „Las, că trece!" Catastrofele vin în ritm alert și rămâne tot mai puțin timp ca să ne gândim la urmările lor și la relațiile noastre cu Natura-mamă. De fapt, dintotdeauna aceste relații au fost complicate. Omul, spre deosebire de speciile animale instinctive, nu s-a mulțumit numai cu puținul pe care i-l oferea natura. Mânat de dorințele unui trai îndestulat, el s-a pornit să cucerească natura să i-a cu hapca bunurile ei, provocând schimbări, uneori fatale omului însuși. Lăcomia i-a întunecat cugetul, dar nu și sufletul. Însă necesitățile unei vieți mai bune au încurajat și nevoia de a cunoaște legile naturii și lumea din jur; au stimulat tehnologiile și au avansat cultura. Cultura i-a deschis omului ochii și nu l-a ajutat numai să cunoască fenomenele naturii, ci l-a făcut să vadă și rostul lui în raport cu natura. Voința omului

de a se cunoaște pe sine însuși, relația lui cu cel de alături, cu mediul ambiant și înconjurător – a făcut să apară științe noi precum antropologia, sociologia, ecologia, fără de care viitorul omului nu poate fi altul decât cel pe care i l-a hărăzit natura, sau poate să nu fie de loc. Revenind la jurnalismul de mediu, constatăm că anume realitatea socială îi conturează menirea, orientându-l și structurându-i misiunea acestuia, care nu constă numai în mediatizarea cunoștințelor ecologice și de protecție a mediului, a popularizării ecologiei, a informării referitor la relațiile dintre om și natură și la efectele lor antropogene, pe înțelesul tuturor.

În mare parte, jurnalismul de mediu ar trebui să ajungă a fi un jurnalism formativ, de avangardă în societatea Republicii Moldova, bântuită de scindare, de inegalități sociale, politicianism și ignoranță politică. Vârful de lance al jurnalismului de mediu trebuie să devină investigația de mediu sau investigația-media pe teme ecologice. Un curs sumar, facultativ, de familiarizare a studenților cu noțiunile ecologice și problemele de protecție a mediului nici pe departe nu poate substitui un program indicator pentru jurnalismul de mediu. Așa precum ecologia ar trebui să devină și o filosofie ce ar educa omul în raport cu natura și ar forma o gândire ecologistă și un nou tip de cultură umană în epoca inteligenței artificiale, așa și jurnalismul de mediu ar trebui să alimenteze vizionar jurnalismul social, cultural, economic și politic.

Între jurnalismul investigațiilor de mediu și cercetarea sociologică nu este comun numai termenul investigație, sinonim al cercetării. În ceea ce urmează, vom vedea că metodele și procedeele aplicate în cercetările sociologice pot fi utilizate și în investigațiile-media ecologice. Prelucrarea și analiza datelor statistice, cercetările cantitative și calitative de teren prin anchete și interviuri în profunzime pot deveni tehnici și instrumente de lucru și ale jurnalistului de mediu în cercetarea impactului antropogen, căci, în viziune umanistă, omul, ca și societatea în întregime, nu constituie axa lumii, și nici nu pot fi deasupra tuturor celorlalte aspecte ale realității, ba dimpotrivă, sunt elemente integrante într-un sistem multidimensional, prins în mișcarea axială a naturii.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

După încheierea Marelui Război, la începutul deceniului al doilea al sec. XX, la Universitatea din București, sociologul Dimitrie Gusti punea începutul unei școli de sociologie de mare anvergură. Concepția lui Gusti avea drept suport abordarea problemelor sociale în mod sistemic, pluridisciplinar, relațional deschis, cu variabile ce interacționează permanent sau sporadic, în funcție de situații. Gusti considera că viața socială se realizează în natură și în cultură și nu prezintă nici un interes atâta timp cât cultura nu interacționează cu natura, căci atunci când se produce interacțiunea cultură – natură se degajă reacții care schimbă realitatea și trezesc interesul social. ,,Sociologia nu se interesează de flora unei regiuni cu ochiul botanistului, ci numai daca observă o legătură a ei cu vreun fenomen social și atunci stăruie asupra legăturii. Nu va face fiziologie vegetală, nici cel puțin botanică descriptivă, ci va stărui asupra numirilor populare,

asupra superstițiilor, credințelor si practicilor în legătură cu plantele, asupra atitudinii sociale față de ele (de extirpare, cultivare, întrebuințare, la ce, cum etc.)"[1, p.23]. De fapt, profesorul Gusti plasa sociologul în sistemul ecologic de relații între om și flora regiunii investigate pentru a determina cum omul a acumulat cultură în relațiile sale cu natura, exprimată în cunoștințe referitor la plante, și ce atitudine are față de ele, cum le poate utiliza, cultiva sau nimici, care sunt motivațiile sale în relațiile cu plantele. Până la urmă, cercetarea sociologică respectivă determină, în bază de date și fapte, locul și rolul omului în echilibrul dinamic al mediului floristic, aflat în legătură cu mediul social: fie că ține de sănătatea oamenilor (plante de leac), fie că sunt buruieni periculoase, (dar despre care omul nu știe ce rol au în natură, căci pot deveni și prietenoase în lupta cu dăunătorii culturilor agricole), fie că sunt plante agricole care aduc venit economic etc. O atare abordare sociologică este de bun augur și pentru jurnalistul de mediu preocupat de investigațiile ecologice ale naturii și culturii spațiului rural.

Dimitrie Gusti a pus bazele teoretice ale studierii relațiilor om – natură – cultură, atunci când în cadrul Școlii Sociologice de la București a elaborat tehnicile și principiile cercetărilor sociologice de teren în mediul rural. Concepția lui Gusti are drept suport *cadrele* și *manifestările sociale*. Conform acesteia, structura societății este formată din grupe de oameni ce constituie unitățile sociale, unde se stabilesc legături în baza anumitor relații. Aceste relații sunt animate de voința grupului, care se manifestă concret, în condițiile formate de mediul social, prin realizări economice și spirituale; acestea fiind reglementate de activități juridice și manifestări ale politicului. Astfel viața socială depinde de mai mulți factori obiectivi, care acționează independent sau în grup, interacționând simultan sau consecutiv. Gusti a grupat factorii ce influențează voința socială în patru categorii mari, numite ***cadre****: cosmic (natura înconjurătoare, fizico-chimică); biologic (natura organică, viața însăși); psihic (viața spirituală, formele de conștiință); și istoric (timpul sau expresiile evoluției cadrelor: cosmic, biologic, psihic).* În urma interacțiunii cadrelor, apare activismul social sau ***manifestările sociale****: manifestări economice; spirituale; etice și juridice; politice și administrative.* Manifestările sociale produc schimbări în unitatea socială și, direct sau indirect, în societate. Discipolul lui Gusti, Henri H. Stahl, membru al Academiei Române (1990), menționa într-un interviu realizat de Zoltan Rostas: „Puteai să nu fii de acord cu această teorie a lui Gusti, să crezi că nu sunt patru cadre și patru manifestări. Gusti, de altfel, spunea în repetate rânduri: eu atâtea am găsit, dacă găsiți încă al cincilea cadru sau a cincea manifestare, le băgăm imediat, dar deocamdată atâtea am găsit. [...] Nu m-am înțeles cu el pe cadrul psihologic și pe cadrul istoric. Dar, încolo, găsesc că sistemul lui de organizare, de înțelegere este perfect. [...] Și nu am deocamdată la îndemână nici un inventar mai sistematic, mai complex. Adică, oi fi de acord, n-oi fi de acord cu sistemul gustian, inventarul de probleme pe care l-a stabilit este sfânt. După părerea mea este nec plus ultra."

Școala Sociologică de la București a verificat enunțurile teoretice elaborate de profesorul Gusti în campaniile monografice sătești, unde discipolii ei erau preocupați de cercetarea universului uman, ca parte mică formată din aceeași materie ca și infinitul

cosmic, dar temeinic legată prin preocupările sale de natura înconjurătoare. Timp de un deceniu și jumătate, Institutul Social Român și învățăceii Școlii Sociologice de la București au cuprins în aria cercetărilor de teren toate regiunile istorice ale României interbelice: Muntenia, Oltenia, Moldova, Bucovina, Basarabia și Transilvania. În 1934, la Chișinău a fost înființat Institutului Social Român din Basarabia, filială a Institutului Social Român din București. Filiala din Basarabia a susținut mai multe expediții monografice unde au participat și echipe studențești conduse de profesorul Gusti, pe care dânsul le considera că prezintă o „operă de pedagogie specială la sate”. Aceste echipe, încadrate în programe alături de cercetătorii institutului, au activat în satele: Olănești, de pe Valea Nistrului, jud. Cetatea Albă; Ignăței, jud. Orhei; Colibași, de pe Valea Prutului, jud. Cahul; Tocuz, din Stepa Bugeacului, jud. Tighina; Cuhurești, din Câmpia Sorocii, jud. Soroca; Năpădeni, jud. Bălți; Delacheu, de pe malul Nistrului, jud. Tighina; Vancicăuți, de pe Prutul de Mijloc, jud. Hotin; Lozova, sat de Codru, jud. Lăpușna; Stolniceni, sat de Codru, jud. Lăpușna; Copanca, de pe Malul Nistrului, jud. Tighina; Nișcani, sat de Codru, jud. Orhei [2]. Rezultatele cercetărilor efectuate de sociologi în Basarabia au fost prezentate la conferințe publice la Chișinău, București și în alte orașe ale țării, unde participau pedagogi, oameni de cultură, factorii de decizie și unde autorii alertau autoritățile asupra imperativului soluționării celor mai arzătoare probleme de natură economică și socială. Au fost publicate studii monografice, în formă de broșuri, monografii, articole în reviste de specialitate. Astfel, în 1937, a apărut „Buletinul Institutului Social Român din Basarabia”, tom I, Chișinău, „Tiparul Moldovenesc”, cu analize și sinteze ale realității sociale, în mare, din satele Iurceni și Nișcani, elaborate conform metodologiei monografiilor sociologice sătești. În 1938, tomul II al „Buletinul Institutului de Cercetări Sociale al României, regionala Chișinău” a fost consacrat stării sociale, economice, culturale a satului Copanca. Profesorul Teodosie Știrbu publica în revista Sociologie Românească, anul III, nr. 7 – 9, Iulie – septembrie 1938, studiul „California României, Regiunea Copanca”. T. Știrbu, care deținea și funcția de șef al Secției Economie a institutului, a editat broșura „Manifestări economice la Iurceni și Nișcani”, o lucrare ce s-a bucurat de aprecieri în presa acelor zile din partea unor somități, precum Mareșalul Al. Averescu, omul politic Gheorghe I. Brătianu, Simion Mehedinți, om de știință, cunoscător al metodelor de cercetare geografică și geopolitică [3]. În 1939, la Tipografia Prefecturii județului Cetatea Albă, a apărut monografia „Viața moldovenilor de la Nistru”, studiu sociologic, expus în 760 pag. elaborat de Boris Malski, învățător în satul Olănești. Prin consacrare pentru idee, cunoștințe și voință, Dimitrie Gusti a transformat sociologia din știință de birou în cercetare de teren a realității sociale. Pe parcursul a cincisprezece ani studiile monografice de sociologie a satelor, de cultură și natură au cuprins tot spațiul rural al României interbelice. Referindu-se la misiunea sociologiei de a fi în avangardă pentru a cunoaște pulsul social, Gusti menționa următoarele: „ Nesocotirea faptelor, speculația la nesfârșit făcută pe cărțile clasice, scrierea de cărți după alte cărți, apare, din ce în ce mai mult, ca o imposibilitate în științele naturale. Faptul mai este posibil încă în științele sociale, deși, afară de un public care accepta asemenea construcții mentale, niciun temei

epistemologic nu este în favoarea lor. Desigur, știința este și așa cum o vrea epoca istorică, în care se dezvoltă, dar nu este mai puțin adevărat, că o experiență care s-a dovedit fecundă într-unul din sectoarele ei, trebuie extinsa și în celelalte și că oamenii de știința trebuie să spargă tiparele vremii ori de cate ori, pe calea aceasta, se poate face un pas înainte" [1, p.5]. Aceste referințe la sociologie sunt actuale și pentru jurnalism în general și pentru cel de mediu în special, în epoca contemporană a tehnologiilor digitale, când mulți imitatori ai ziariștilor de fotoliu sau de bucătărie compromit valorile comunicării mediatice. În 1940, când deja se declanșase al Doilea Război Mondial și când în România studiile monografice ale satelor luaseră amploare, Gusti a văzut necesitatea sistematizării experienței de un deceniu și jumătate de cercetări monografice sociologice sătești și de editare a unor ,,Îndrumări pentru monografiile sociologice".

„Îndrumări pentru monografiile sociologice" reprezintă un tratat metodologic fundamental, unde, în 500 de pagini, sunt expuse și analizate ideile doctrinare ale Școlii Sociologice de la București, principiile conceptuale, teoretice de cercetare „spre a înlesni înțelegerea realității sociale, și, apoi, spre a face cu putință reforma socială, adică, mai buna organizare a acestei realități" [1, p. 482]. Ele sunt de bun augur tinerilor cercetători pentru organizarea lucrului pe teren, chestionarea populației, colectarea și sistematizarea datelor, precum și analiza critică a rezultatelor. Îndrumările prezintă metodele de elaborare de studii monografice ale localităților rurale și sunt structurate în așa mod încât să elucideze relații neliniare și variabile, în direcții și planuri diverse, care interacționează și influențează nemijlocit, sau implicit, omul și grupele umane, antrenate în perpetua lor mișcare de folosire a resurselor naturale. Este o lucrare de amploare pentru cercetarea sociologică, căci poate asigura claritate în perceperea realității, corectitudine în aprecierea legăturilor dintre oameni, a organizării lor. Îndrumările reprezintă eforturile unei munci intelectuale colective și deschid perspective pentru cercetarea omului ca ființă biologică în raport cu cel de alături, dar și cu mediul natural care îi înconjoară.

Jurnalistul de investigații mediatice ecologice caută, mai întâi, să formuleze problema schimbării echilibrului dinamic. Să determine elementele necunoscute ce produc schimbarea și să presupună consecințele ei atât pentru natură, cât și pentru starea de sănătate a omului și a mediului social. Aparent, investigațiile jurnalistice pe teme ecologice afectează mai puțin securitatea proprie a jurnalistului decât investigațiile pe teme economice sau politice. Dar numai aparent, căci, în lumea contemporană, starea ecologică a omului se află în legături directe cu starea naturii și valorificarea în scopuri economice a resurselor naturale prezintă procese care nicidecum nu pot fi în afara politicului. Efectuarea investigațiilor jurnalistice pe teme ecologice solicită cunoștințe vaste din mai multe domenii ale științelor naturii: biologie, genetică, ecologie, din domeniile științelor sociale și umane. Nu fiecare jurnalist în epoca digitală, unde documentarea din mers devine model, se încumetă să-și lege activitatea de investigațiile de mediu, care, pe lângă faptul că solicită ieșiri permanente pe teren, cere cunoștințe profunde într-un spectru trans-disciplinar larg și comunicare permanentă cu experți din diverse domenii ale științei. Aceste considerente vin să explice numărul mic de jurnaliști care practică

investigațiile mediatice pe teme ecologice. În ierarhia breslei, ei se află pe locuri de prestigiu ce le asigură recunoașterea și încrederea nu numai a publicului larg, dar și a oamenilor de știință. Pentru arsenalul metodic al jurnaliștilor de investigații pe teme ecologice lucrarea „Îndrumări pentru monografiile sociologice” este de nelipsit.

În expunerile sale teoretice, sociologul Dimitrie Gusti vedea omul ca ființă ce nu poate exista în afara unității sociale, de care este prins cu fire nevăzute înainte chiar de a se naște, căci unitatea socială își alege locul ei de trai și adăpost în spațiul geografic – mediul ambiant. Iar această alegere declanșează o mulțime de reacții în lanț, care până la urmă conduc la îmbunătățirea vieții, îndestularea omului cu cele necesare lui. Însă toate preocupările omului nu produc numai schimbarea calității vieții lui, ci contribuie și la transformarea naturii umane în esența ei, dat totodată și a mediului înconjurător. Din cele mai vechi timpuri, omul înzestrat cu har a confecționat unelte de vânătoare, de război și de muncă. Folosindu-se de ele, dânsul și-a asigurat securitatea, a amenajat locul de trai, a dobândit focul, a confecționat haine și încălțăminte, a început să cultive plante pentru hrană – a devenit producător de cultură. Legăturile omului cu mediul ambiant s-au transformat în relații dintre individul uman, cultură și natură. Înrâuririle acestor relații se simt pretutindeni în viața socială, atât în aspect material, cât și spiritual. Unele forme de reprezentări religioase, mai vechi decât creștinismul, sunt prezente până în zilele noastre în credințe, superstiții și obiceiuri populare, păstrate de memoria colectivă ca urme ale creației culturale, care au cuprins elemente îndepărtate inspirate direct din preocupările omului în natură. Astfel Cosmosul nu este numai un obiect de studiu al astronomiei, dar și al filosofiei culte și individuale, căci este un produs al reprezentărilor populare individuale și colective. În prima jumătate a secolului XX, sociologii români, cercetători ai proceselor sociale și umane în satele țării, au studiat pe teren și felul oamenilor de a vedea și a înțelege natura înconjurătoare, fenomenele cosmologice – ca să poată lua decizii și să acționeze, să producă, să aplice tehnica modernă, pe fundalul unor tradiții și obiceiuri seculare să reziste schimbărilor în mediul economic și administrativ al noilor tehnologii. De fapt, prin metode științifice cantitativ- calitative, reprezentanții Școlii Sociologice de la București nu au studiat numai relațiile dintre cultura țăranilor în raport cu mediul natural, dar s-au străduit să prevadă și consecințele acelor relații într-o societate ce pășea pe făgașul transformărilor postmoderne. Totodată, ei cercetau și transformările suferite de mediul natural în spațiul geografic, în urma activității umane – expresiile materiale ale puterii culturale a grupului etnic. Din start, Dimitrie Gusti atenționa tinerii cercetători de teren, care au venit în sociologie din alte domenii precum medicina, biologia, istoria, filologia, dreptul, economia etc. – să fie atenți când evidențiază și tratează problemele obiectului lor de studiu, pe care îl constituie omul și relațiile lui cu semenii, pentru a percepe fără echivoc realitatea socială, aflată în legătură cu înțelegerea de către oameni a fenomenelor cosmice, a naturii lor ambientale. Gusti sublinia faptul, că „sociologia nu se interesează de flora unei regiuni cu ochiul botanistului” atâta timp cât nu observă legături ce provoacă „schimbări în societate”. În studiul relațiilor dintre oameni cu unitatea socială și natura înconjurătoare, sociologia nu se oprește numai la

descrierea stărilor de moment, ci efectuează și cercetarea tendințelor dezvoltării proceselor sociale. S-a dovedit, că gradul de civilizație al unei societăți poate fi determinat după felul cum oamenii imprimă mediului ambiant un tipar uman, socializând natura. Din cele mai vechi timpuri, societatea umană s-a extins trasând căi de comunicare, mai întâi pe ape, apoi pe drumuri asfaltate și pe căi ferate, ca să ajungă, pe scurtătură, într-o lume globalizată, pe trasee aeriene. Căile de comunicare au contribuit la răspândirea civilizației și a culturii, au înlesnit procesul de omogenizare și imitație socială, înaintând permanent cerințe indivizilor și grupelor sociale, oriunde ar fi ele. O civilizație alpină de păstori, dacă nu cunoaște că adâncurile munților ei ascund zăcăminte, bogății inestimabile, că apele în cădere sunt surse ieftine de energie, deși se află pe creste, nu vede departe, fiind pe o treaptă inferioară de civilizație. Sociologii campaniilor organizate de Institutul Social Român cercetau locul la scara civilizației unde se afla unitatea socială supusă investigațiilor, după gradul de cunoaștere și înțelegere a fenomenelor cosmice, a reacțiilor culturale față de natură, de modul de transformare și îmbunătățire a mediului, de valorificare rezonabilă a bogățiilor naturale conform nevoilor omului. La începutul sec. XX, când impactul antropic își manifesta tendențios prezența în mediul natural, Dimitrie Gusti menționa că, prin secări de bălți, prin canalizări, prin semănaturi, prin împăduriri și despăduriri, prin canale de irigație etc., omul schimbă peisajul geografic și favorizează anumite elemente ale naturii în detrimentul altora. În asemenea situații, profesorul Gusti îndemna sociologii să nu fie indiferenți la activitățile sociale și la condițiile lor de desfășurare, preocupările științifice să îmbine organic formele sociale cu starea naturii. Astfel investigațiile monografice ale satelor au cuprins multiple planuri, cu valențe trans-disciplinare, unde cadrul cosmic a constituit un suport filosofic pentru conceperea mediului social și al perspectivelor dezvoltării sustenabile a spațiului rural. Studiile sociologice ale realității sociale în satele României interbelice, publicate în revistele Școlii Sociologice de la București și monografiile elaborate după cercetările de teren, rămân modele de expunere a relațiilor om și mediu înconjurător – natură și cultură, acestea trebuie studiate și valorificate de jurnalismul de mediu al zilelor de azi.

De la vremurile când cercetătorii monografiști efectuau campanii în satele României moderne a trecut mai puțin de un secol, miimi de nanosecundă al timpului cosmic. Și totuși, în acest răstim terestru, mediul social a evoluat considerabil: s-au produs schimbări în modul de trai, au apărut tehnologii și tehnici care au accelerat ritmul dezvoltării și au influențat benefic calitatea vieții. Știința a înregistrat un ritm de dezvoltare fără precedent. În ajutorul omului, tot mai pregnant, se afirmă inteligența artificială. În viața cotidiană apar și se extind ramuri ale științei, care, acum, câteva decenii, erau considerate domenii ale fantasticului: astrofizica, biochimia, ingineria genelor, psihologia transpersonală etc. Observatoare astronomice digitale – sondele spațiale Voyager sau telescoapele extraterestre Hubble și Spitzer – au făcut ca cercetările astronomiei să depășească limitele timpurilor și să revadă ostentativ anotimpurile cosmologiei. Universul, în ansamblu, și Universul Omului, în particular, înregistrează noi paradigme ale cunoașterii. Legendele de altă dată obțin alte conotații. Demitizate,

miturile nu dispar, căci credință milenară trece în alte spații ale speranței, fără de care sensul e fără temei.

Nu putem vorbi de explorările cosmosului mare cu tehnici performante, lăsând în desuetudine epoca umanistă a cercetărilor clasice. Sunt postulate deontologice, pe care jurnaliștii de mediu trebuie să le respecte, căci sunt valabile pentru toate civilizațiile. În primul rând, prin ceea ce scriu, vorbesc și fac: ca niciodată să nu dăuneze. Și, apoi, să nu uite, că omul e un element al naturii, care, spre deosebire de celelalte, s-a transformat și a devenit om prin dragoste pentru aproapele său și prin iubire de oameni, calități de care produsele artificiale create în mod tehnic nu vor fi capabile vreodată.

La începuturile sale ca ființă rațională, Omul s-a văzut drept fire plăpândă, iubită și iubitoare, între lumina Stelelor, a Lunii și a Soarelui, căutând să înțeleagă rostul vieții, cuprins între Cosmosul mare și Universul lui mic. Cum ușile Cosmosului mare s-au deschis, pentru Om s-a ivit oportunitatea să pătrundă în spațiile îndepărtate, nevăzute și pline de mister ale galaxiei noastre și chiar să poată vedea dincolo, în alte galaxii. Nu sunt niște capricii ale unor indivizi dornici de aventură, curioși până la uitare de sine, porniți să caute piatra filosofică sau să construiască acel ,,perpetuum mobile”. Sunt manifestări ale rațiunii cutezătoare, programate și argumentate științific, care solicită mari cheltuieli și resurse umane, inteligență și performanță. Ele au drept scop cunoașterea Cosmosului mare și elaborarea unor tehnologii avangardiste, pentru asigurarea securității lumii vii pe Pământ. În Universul mic al materiei vii, omul deține spațiul rațiunii, care îl face să depășească capacitățile sale biologice și să pătrundă dincolo de frontierele Cosmosului mic, în Cosmosul mare. E începutul unei ere noi cu noi relații Om – Natură – Cultură.

CONCLUZII

Producător de cultură și consumător de resurse naturale, omul rămâne un element deosebit al naturii. Înzestrat cu harul rațiunii, el cercetează legile universului; comunică cunoștințele acumulate; dezvoltă tehnologii și tehnici de îndreptare a bunăstării lui. Sfidând legile, adeseori omul provoacă schimbări în echilibrul ecologic cu consecințe grave pentru el și societate, cu sau fără voia lui. Preocupările jurnalistice pentru investigarea relațiilor om, deținător de cultură, natură și societate folosesc procedee și tehnici utilizate de sociologi în cercetările de teren. Astfel investigațiile jurnalistice pe teme ecologice obțin un discurs științific persuasiv și accesibil unui larg auditoriu.

Lucrarea „Îndrumări pentru monografiile sociologice”, elaborată de profesorul Dimitrie Gusti și discipolii Școlii Sociologice de la București – într-un capitol aparte: „Îndreptar pentru organizarea instrucției sociologice în școlile speciale de pregătire a tineretului” – prevede un curs preuniversitar de educație și instruire sociologică, format din lecții teoretice de: inițiere în structura și transformările realității sociale; informare asupra realității sociale în mediul rural din România; deprindere a metodelor de cercetare sociologică. Cursul prevăzut ca fiind suplimentar învățământului obligatoriu, conține și lecții practice, în baza cunoașterii teoretice a metodelor de cercetare sociologică. La finalizarea cursului, tinerii obțineau noțiuni de:

1) teorie sociologică, necesară pentru a înțelege realitatea socială și, îndeosebi, pe cea românească;
2) deprinderi metodice, pentru a face față cerințelor activității de cercetare;
3) o cunoaștere sumară a complexității problemelor mediului rural și a corelației dintre ele.

Îndemnurile lansate de Dimitrie Gusti acum mai bine de opt decenii referitor la promovarea sociologiei sunt actuale și pentru jurnalismul contemporan. În epoca comunicării digitale neîngrădite, când mediul social e periclitat de tot felul de noxe informaționale, educația și instruirea mediatică și sociologică preuniversitară devine o necesitate de supraviețuire ecologică în plin sens al acestei noțiuni.

REFERINȚE

1. GUSTI, D. Îndrumări pentru monografiile sociologice, București, Institutul de Științe Sociale al României, 1940, www.dacoromanica.ro
2. BOTEZATU, Gr. Cercetările etno-sociologice ale lui Dimitrie Gusti în Basarabia, revista de istorie și cultură Destin Românesc Chișinău-București, 2/1995, An II, Nr.6.
3. Secvențe din activitatea ilustrului economist, prof. univ., Teodosie Știrbu în cadrul Institutului Social Român din Basarabia (1934-1940). (PDF, researchgate.net) accesat 18. 11. 2023.